

התלמיד ישנן שמועות מגדולים אחרים – ה"ט"ז מתיר ובספר תוספת שבת אסר. ומסתבר שאם הרב מסתפק בדבר מסוים והולך לשאול לתלמיד שיודע זאת – לא גרע משאר דבר מצוה שמותר (עפ"י משנ"ב שא סק"א).

הסיקו שמותר לעבור במים ביוהכ"פ לשמוע הדרשה, הן בהליכה הן בחזרה, ובלבד שלא יוציא ידיו מתחת חפת חלוקו (= שרוול וכד') להגביה שולי החלוק על זרועו – שאז אינו נראה כמלבוש אלא כנושא על כתפו ואסור משום טלטול (רש"י. ויש אומרים, לעשות הכר כדי שלא יבוא לידי סחיטה).

ההולך לשמור פירותיו – מותר לעבור במים (מפני הפסד ממונן. ודוקא בהליכה אבל לא בחזרה. פוסקים). וכל זה כשאין המים רודפים, שאם כן אף בחול אסור מפני הסכנה, אם הם גבוהים ממתנים ומעלה.

א. יש מי שכתב שבכל מקום שהתירו לעבור במים, אפילו יש לו דרך להקיף ביבשה – יעבור במים, שעדיף למעט בהילוך (אור זרוע; רמ"א תריג, ח). והאחרונים הסכימו שמוטב להקיף (מובא במשנ"ב שם).

ב. כתב בה"ג (והובא בטשו"ע תריג, ו [וע"ש בטור וב"ח]. וכן הסכים הרשב"ש בתשובה קצד): לא התירו לעבור אלא בגופו אבל לא בספינה, משום גזרת 'שיטה' האסורה בשבת וביום טוב [גזרה שמא יעשה חבית של שייטים שהוא איסור תורה, לכך אסרו אף לדבר מצוה (ע' ד"מ). וי"מ לאידך גיסא; בגזרת שיטה שאין לה סמך בתורה – העמידו דבריהם, משא"כ איסור רחיצה ביוהכ"פ. ע' ב"י].
ואפילו כשהגוי שמוליכה אינו עושה מלאכה עבור ישראל, אין להקל (מגן אברהם).

דף עח

קלד. א. האם יש שיעור לגובה המים שהנדה טובלת בהם?

ב. האם מותר לעבור במים בשבת או שמא יש לחוש שמא יישמט מנעלו או סנדלו ויבוא לטלטלם בידו?

א. רב יוסף רמז מן הכתוב בזכריה, שנדה צריכה לישב עד צוארה במים (-) שיהיו עמוקים דיים כדי לוודא שבטבילתה תתכסה לגמרי במים. או כדי שיקדמו המים קודם הטבילה לכל מקום בגופה, שגם אם יוצרו קמטים בשעת הטבילה – תהא הטבילה כשרה. עפ"י מפרשים). והסיקו שאין הלכה כן אלא יכולה לטבול אף ברדודים מאלו.

כתבו הפוסקים שאעפ"י כ צריך שיהיו המים גבוהים מעל לטבור זרת לפחות, כדי שלא תצטרך לכפוף עצמה הרבה. ואם היו מימיו מרודדים ויש בהם ארבעים סאה, וטבלה בשכיבה [דוקא באופן זה אבל לא תטבול באלכסון או בכפיפה מרובה] – עלתה לה טבילה (עפ"י שו"ת הרשב"א ח"א תתיח-ט וח"ג רכג; יו"ד קצה, לו רא, טו).

ב. בשם רבי אמי ורבי אסי מסרו שהיו עוברים דרך שלולית / תעלת מים בשבת [לדבר מצוה ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו – כנ"ל ביוהכ"פ] כשהם נעולים במנעלים דרך מלבוש. ואף בסנדל העלול ליפול מן הרגל יותר מן המנעל מסר רב רחומי שראה את רבינא שעבר בו דרך מלבוש. רב אשי אמר: סנדל לכתחילה לא.

הלכה כרב אשי לאסור בסנדל (או"ח שא, ד). ונראה שאין זו בגדר גזרה דרבנן אלא שראוי להימנע מכך (חדושים ובאורים).

- קלה. א. האם מותר לישב על טיט לח ביום הכפורים? וכן להצטנן בשאר דברים לחים או קרים?
 ב. האם מותר לקנח פניו ידיו ורגליו במטפחת לחה ביום הכפורים ובתשעה באב?
 ג. מהו לצאת בסנדל של שעם וכד' ביום הכפורים ובתענית צבור? ומה דין קב הקיטע ביוהכ"פ?
 ד. מה דין התינוקות בענויי יום הכפורים?
 ה. האם מלך וכלה מותרים לרחוץ פניהם ביוהכ"פ? האם החיה מותרת בנעילת הסנדל? ומה דין הנעילה מחמת סכנת עקרב?

א. שנה יהודה בר גרוגרות: אסור לישב על גבי טיט ביום הכפורים, (שלחלו המים הוא עונג הקרוב לרחיצה. רש"י). אמר רבי יהושע בן לוי: ובטיט המטפח (= המלחלח). אמר אביי: ובטופח על מנת להטפח (-) בכדי שיניח אדם ידו על הטיט ותעלה בה לחלוחית כזו שאם ידביקנה לידו האחרת תדבק בה לחלוחית. ואם לאו - מותר. רמב"ם וש"פ).
 אמר רב יהודה: מותר להצטנן בפירות. רב יהודה מצטנן בדלעת. רבה מצטנן בינוקא (יש מפרשים: ילד קטן שבשרו קריר או לח מעט. וי"א מין כלי ששותים ממנו דרך יניקה. או מין צמח או ירק קריר).
 אמר רב פפא: כוס של כסף, מלא - אסור, חסר - מותר. ושל חרס גם חסר אסור מפני שפולט מים. רב אשי אמר: כוס של כסף אפילו חסר אסור, משום שמחליק ונשמט מידו וישפכו המים עליו.
 וכן הלכה (או"ח תריג, ט).

ב. מסרו בשם רבי יהושע בן לוי שהיה שורה מטפחת ערב יום הכפורים ועושה אותה כמין כלים נגובים (- סחטה כדי שתתנגב) ולמחר מקנח בה פניו ורגליו. ערב תשעה באב שורה מטפחת במים ולמחר מעבירה על גבי עיניו. וכן אמר רבה בר מרי: שורה מטפחת מאתמול ועושה אותה כמין כלים נגובים ולמחר מעבירה ע"ג עיניו. ובערב ת"ב שורה ומניחה תחת מראשותיו ולמחר מקנח בה פניו ורגליו. ויש שלא שנו 'כמין כלים נגובים' והשיבו על כך שאם כן אסור ביוהכ"פ משום סחיטה.
 רש"י הביא גרסה אחרת ולפיה אפילו כמין כלים נגובים אסור משום סחיטה. אין התר אלא במטפחת שמקנח בה ידיו מאתמול ולמחר מעבירה על גבי עיניו והיא לחה מקינוח הידים. וכן מובא בשאלתות. וכן פסק הר"ף ועוד. וכן כתב הרמ"א (תריג, ט). ואילו הרז"ה גרס כגרסה ראשונה.

ג. העיד רבי יצחק בר נחמני בשם רבי יהושע בן לוי שהיה יוצא בסנדל של שעם ביום הכפורים. והוא הדין לתענית צבור. וכן מסר רבה בר בר חנה בשם רבי אלעזר דנינה. רב יהודה יצא בשל היטני (רש"י: מין שעם. הערוך: ערדלים העשויים מצמר. וי"מ: מעץ ערבה). אביי יצא בסנדל העשוי מכפות תמרים. רבא יצא בשל דיבלי (רש"י: של עשבים. רמב"ן: של קש. והערוך גרס: בדיקוליו). רבה בר רב הונא כורך סודר על רגלו ויוצא. והסיק רבא: כל שאינו 'מנעל', אפילו נותן בו כתיים (לנוחות הדריכה) - מותר.
 שנו בברייתא: שוים רבי מאיר ורבי יוסי בקב הקיטע שאסור לצאת בו ביוהכ"פ.
 הרז"ה פסק לאסור לכתחילה לצאת ביוהכ"פ במנעל של שעם, שכן נראה מדברי רבא שהסיק 'לכולי עלמא מנעל הוא'. ואין כן דעת הר"ף ושאר פוסקים.
 ולדעת רש"י (כפי שבאר הרמב"ן), סנדל של עץ אסור בדומה לקב הקיטע שהוא של עץ. לא התירו אלא בשעם ומיני קשים ועשבים (וכן דעת ריא"ן. וכתב ששעם קשה דינו כעץ).
 והרמב"ן חולק וסובר שלהלכה גם של עץ מותר, ולא החשיבו כמנעל אלא לדעת רבי מאיר ורבי יוסי, אבל הלכה כחכמים שאין קרוי 'מנעל' אלא של עור. וכן נפסק בשלחן ערוך. ויש

מאחרונים שמחמירים בשל עץ. וכן יש מחמירים שלא לצאת במנעל העשוי מלֶבָד עבה וקשה, והוא הדין בערדליים של גומא. ואף שאין למחות ביד המקלים, מי שאפשר לו נכון להחמיר בזה ולילך באנפלאות של בגד כנהוג. ואם צריך ללבוש כשיוצא החוצה, ילבש אלו הלבדים או הערדלים שאינם אלא משום חומרא, ולא מנעלים של עור שיש בהם איסור מן הדין (עפ"י משנה ברורה תריד סק"ה).

נעלי 'קורפם' הדומים ממש לנעלי עור, נראה שאסור לנעלם מפני מראית העין. ולחולה יש להקל מדינא (עפ"י מנחת שלמה ח"ב נח, כט).

יציאת הקיטע בקב שלו בשבת – נתבאר בשבת סו.

ד. התינוקות מותרים בכל העינויים ומותר להאכילם להשקותם לרחצם ולסוכם, חוץ מנעילת הסנדל – אין לגדול להנעילם, מפני שהנעילה בניגוד לאכילה רחיצה וסיכה, אינה לצורך גידולו של התינוק, לפיכך גזרו בה חכמים.

א. כתבו הראשונים שקטנים שהגיעו לגיל חינוך באכילה ושתיה, מחנכים אותם גם לרחיצה וסיכה [כל היום, שבוה אין שייך חינוך לשעות כבאכילה ושתיה. משה אפרים; משנ"ב]. ויש חולקים (ע' טור ורמ"א ובהגר"א תרטז, ב ובאור הלכה. ומשמע מדבריו שהעיקר כדעת האוסרים).

ב. רחיצת התינוק בחמין בכל גופו אסורה כבשאר שבתות, אבל מותר לומר לנכרי לרחצו. וכתבו אחרונים שעכשיו שאין נוהגים לרחוץ ולסוך את הקטן בכל יום ואין מניעת הרחיצה והסיכה נחשבת לו לעינוי כלל, אין לרחצו ולסוכו ביום הכפורים אפילו על ידי נכרי (מובא במשנ"ב תרטז).

ג. אם הקטן נועל בעצמו, מחויב אביו להפרישו כל שהגיע לגיל שמבין כשאומרים לו שהדבר אסור (עפ"י או"ח שמג).

ה. שנינו במשנתנו בשם רבי אליעזר, וכן מסר בשמו רבי חנניה בן תרדיון: המלך והכלה [כל שלשים יום] ירחצו את פניהם (מלך ביפיו תחזינה עיניך; כלה – שלא תתגנה על בעלה). והחיה תנעול את הסנדל משום צינה. וחכמים אוסרים.

בירושלמי מובא שחכמים חולקים ואוסרים גם ברחיצת מלך וכלה (וכ"מ ברש"י במשנה). ונראה שאין לנו לומר שתלמוד שלנו חולק על כך. ואולם אעפ"י שבכל מקום הלכה כחכמים במחלוקתם עם רבי אליעזר, כאן כיון שנשאו ונתנו בגמרא לפי שיטת רבי אליעזר משמע שכן הלכה. (ראשונים). ובתוס' ישנים נסתפקו בדבר. והכרעת הפוסקים דלא כהב"ח (תריג – עפ"י כמה ראשונים), להתיר כרבי אליעזר.

וכתב בספר חיי אדם שלא שמענו כיום שהכלה רוחצת, ונראה כי בזמן הזה נמצאים כל היום בבית הכנסת ואין בעלה רואה אותה כל היום.

אמר שמואל: אם מחמת סכנת עקרב – מותרת הנעילה.

כלומר, רשאי לילך למקומות השכיחים בהם עקרבים ולנעול (עפ"י שפת אמת).

דיני נאמנות הכהנים על מומי הבכור; והסמכות הנדרשת להתרת בכורות – נתבאר בבכורות לה-לו.